

บทบาทของชุมชนในการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษาอำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

Roles of Community in Domestic Violence Solutions:

A Case Study of Nong Ruea District, Khon Kaen Province

พานุพงษ์ ชูรัตน์¹ และ ศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม²

Panupong Choorat¹ and Sirisak Laochankham²

Received : 1 พ.ย. 2562

Revised : 20 ม.ค. 2563

Accepted : 22 ม.ค. 2563

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ อธิบายสาเหตุและลักษณะการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว และศึกษาบทบาทของชุมชนในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยการได้มาซึ่งคำตอบของงานวิจัย โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักในเขตพื้นที่ ตำบลบ้านผือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ประกอบด้วย บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน จำนวน 3 คน และประชาชนที่อาศัยในชุมชน จำนวน 2 คน ผู้วิจัยใช้ตัวแบบการวิเคราะห์ข้อมูลแบบแก่นสาระวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า ความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ ตำบลบ้านผือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น มีสาเหตุหลักมาจากการดื่มสุราและของมึนเมา การเสพยาเสพติด ปัญหาทางการเงินในครอบครัว และปัญหาเรื่องชู้สาว ทั้งนี้ ชุมชนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยการมีกลุ่มอาสาสมัคร ซึ่งเป็นคนในชุมชนทำหน้าที่เป็นเครือข่ายในการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในครอบครัวภายในชุมชน ทั้งอาสาสมัครและผู้นำชุมชน มีบทบาทเป็นผู้ไกล่เกลี่ยปัญหาในครอบครัวที่เกิดการใช้ความรุนแรงขึ้น เทศบาลตำบลมีบทบาทในการเป็นผู้จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่คนในชุมชน และกิจกรรมแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งหน่วยงานในชุมชนมีการประสานงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของชุมชนที่เป็นจุดเริ่มต้นในการมีส่วนร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ทำให้ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวได้รับการแก้ไขได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : ความรุนแรงในครอบครัว, การมีส่วนร่วมของชุมชน, การแก้ไขปัญหาความรุนแรง

Abstract

The purposes of this research were to describe causes and characteristics of domestic violence and to study roles of communities in solving domestic violence. To answer the research questions, data was collected from primary data informants in Ban Phue Subdistrict, Nong Ruea District, Khon Kaen Province. In-depth interviews were administered among key informants who got involved with solving domestic violence consisting of 2 local administration organization officer, 1 assistant village headman, 3 village health volunteers, and 2 villagers. A thematic analysis approach was used to analyze the data from the interview.

The results showed that domestic violence in Ban Phue Subdistrict, Nong Ruea District, Khon Kaen Province was mainly caused by drinking alcohol and intoxicants, taking drugs, financial problems, and extramarital affairs. It was found that the community had roles in solving the domestic violence.

¹ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อีเมล: panupong_ch@kkumail.com

² อาจารย์ประจำและผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Master Student Master of Public Administration Program, College of Local Administration, Khon Kaen University, Email: panupong_ch@kkumail.com

² Lecturer and Assistant Dean for Research and Academic Services, College of Local Administration, Khon Kaen University,

A group of volunteers who were members of the community built a network to monitor the domestic violence in the community. Both the volunteers and the community leaders had a role to mediate the families that caused violence. The subdistrict municipality office played a role as the organizer of activities to educate people in the community and to solve domestic violence problems. The community agencies coordinated systematically to deal with the domestic violence. It was suggested from this research that the roles of the community generated participation in solving family violence problems, resulting in domestic violence problems to be well resolved.

Keywords : domestic violence, community participation, violence solution

บทนำ

การใช้ความรุนแรงเป็นประเด็นที่ทั่วโลกต่างให้ความสนใจ โดยเฉพาะเรื่องการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ดังจะเห็นได้จากองค์การสหประชาชาติได้ตีพิมพ์รายงานประเด็นความรุนแรงต่อสตรี โดยเปิดเผยว่าคดีฆาตกรรมที่มีเหยื่อเป็นผู้หญิงเกินกว่าครึ่งเกิดจากฝีมือของคนรักหรือสมาชิกในครอบครัว (ภูริภัทร สังข์พัฒน์, 2561 : ออนไลน์) ความรุนแรงในครอบครัวนั้นสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2558 : ออนไลน์) อธิบายความหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ไว้ว่าการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นการกระทำที่มีเจตนาประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะก่อให้เกิดการบาดเจ็บสาหัสหรือบาดเจ็บเพียงเล็กน้อย โดยต้องพิจารณาจากเจตนาของผู้ที่กระทำเป็นสำคัญ

ปัจจุบันพบว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยข้อมูลจากกลุ่มกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ปี 2560 พบเหตุการณ์ความรุนแรงเพิ่มขึ้น 291 ราย จากปี 2559 สอดคล้องกับสถิติการให้บริการสายด่วน 1300 ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคม 2561 (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561 : ออนไลน์) ในช่วงปี 2559-2561 การใช้ความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2561 : ออนไลน์) ดังจะเห็นได้จากข้อมูลของมูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี ซึ่งเป็นองค์กรที่รับเรื่องร้องเรียน ได้เสนอข่าวเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ข้อมูลในเดือน มกราคม พ.ศ. 2562 ชี้ว่ามีหญิงถูกกระทำรุนแรง เช่น แพนหนุ่มซ้อมจนซีโครบหัก เพราะจากความหึงหวง และกรณีพ่อแท้ ๆ ใช้มีดข่มขู่และทำร้ายร่างกายลูกสาวหลังตรวจพบว่าพ่อนั้นเสพยาเสพติด อีกทั้งกรณีลูกเขยพยายามฆ่าแม่ยายโดยการใช้มีดฟันและจ้วงแทงตามตัวถึง 14 แผลขณะนอนหลับ เนื่องจากความไม่พอใจที่โดนตำหนิ (มูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี, 2562 : ออนไลน์) จากเหตุการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์การใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการสูญเสียทางด้านชีวิต ร่างกาย จิตใจ ต่อผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงเท่านั้น ยังนำมาซึ่งการหย่าร้าง หรือการแยกกันอยู่ และยังกระทบถึงบุคคลที่อยู่ในครอบครัวอีกด้วย โดยเฉพาะบุตร เพราะจะเกิดการซึมซับพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง เกิดความสับสนทางด้านอารมณ์ และมองว่าพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งยังมีโอกาสที่จะใช้ความรุนแรงในครอบครัวต่อไปสูง อันจะส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมด้วย (ธีรวุฒิ นิลเพ็ชร, 2561 : 5-6)

การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยที่ผ่านมา ชุมชนมีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการใช้ความรุนแรงค่อนข้างน้อย ซึ่งแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้มีการพัฒนากฎหมายในการคุ้มครองบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว ในปี 2005 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมให้ชุมชนเป็นพื้นฐานที่ช่วยในการแก้ไขปัญหาการกระทำด้วยความรุนแรง (พิชญานา เจียมแท้, 2555 : 71-73) รูปแบบการจัดการกับปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยในการดำเนินการป้องกันและแก้ไข นอกจากหน่วยงานภาคเอกชนที่คอยเข้ามาช่วยเหลือผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรง หน่วยงานของภาครัฐซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ทำหน้าที่ดำเนินการเพื่อลดปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ในรูปแบบการจัดระบบสวัสดิการที่เป็นพื้นฐาน การรณรงค์แนะแนว และการมีหน่วยงานรับร้องทุกข์ เช่น ศูนย์ช่วยเหลือสังคม One Stop Crisis Center (OSCC) ซึ่งทำหน้าที่ในการรับแจ้งเหตุ และประสานแจ้งเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อรักษาพยาบาล หรือร้องทุกข์ดำเนินคดี ส่วนการมอบหมายให้ชุมชนมีรูปแบบหรือมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยชุมชนเองยังทำได้ไม่มากไปกว่าเป็นผู้ร้องทุกข์ หรือผู้คอยเฝ้าระวัง

มีเพียงบางชุมชนเท่านั้นที่ใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการที่ผู้นำชุมชนเข้ามาร่วมเจรจาไกล่เกลี่ยปัญหา ซึ่งยังไม่เป็นระบบที่จะสามารถนำไปเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติให้แก่ชุมชนอื่นในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้

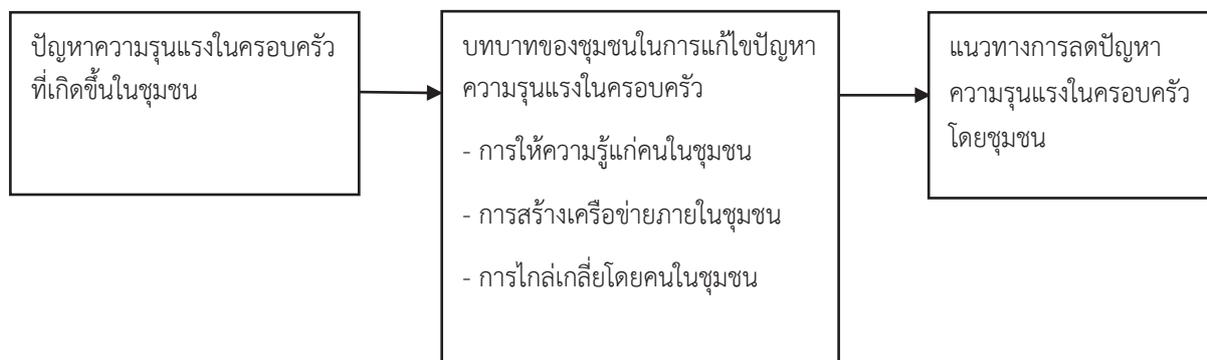
จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการใช้ความรุนแรงในครอบครัว พบว่าสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจภายในครอบครัว (พรรณี บุญประกอบ และคณะ, 2554 : 19-36) นอกจากนี้งานศึกษาของอาหะมะกอซี กาชอ, บะห์รุคติน บินยูโซ๊ะ, และสะมะแอ ปือราเฮง (2556 : 130-142) ยังพบอีกว่าการที่สามีตีดาเสพติด และความหึงหวงระหว่างสามีภรรยา เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวได้เช่นกัน และมีข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้ว่า หากจะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ชุมชนถือเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยป้องกันเหตุความรุนแรงในครอบครัวได้อีกรูปแบบหนึ่ง สอดคล้องกับงานของวุฒิชัย เปี้ยแดง (2553 : 77-86) ได้ทำการศึกษาความร่วมมือของชุมชนในการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว งานวิจัยนี้พบว่าชุมชนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ รักยิ้ม ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา, รณชัย คงสกนธ์, นิศากร ตัณฑการ, สุนิสา จองวัฒนา และอุมาพร อุดมทรัพย์กุล (2553 : 242-250) ที่พบว่าคนส่วนใหญ่มองการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอีกวิธีการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ถึงแม้งานวิจัยข้างต้นจะมีข้อค้นพบที่สะท้อนมุมมองที่ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวก็ตาม แต่รูปแบบการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงสำรวจความคิดเห็นและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยนี้ที่มุ่งศึกษาจากปรากฏการณ์การใช้ความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาจากบริบทเฉพาะ นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังมุ่งอธิบายแนวทางของชุมชนที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่ออธิบายสาเหตุ และลักษณะการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นหากมีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
2. เพื่อศึกษาบทบาทของชุมชนในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากแนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ของรณชัย คงสกนธ์ และนฤมล โพธิ์แจ่ม (2551 : 77-79) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จ คือ 1) การให้ความรู้แก่คนในชุมชน 2) การสร้างเครือข่ายในการเฝ้าระวังขึ้นภายในชุมชน และ 3) การไกล่เกลี่ยปัญหาโดยคนในชุมชน มาเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานวิจัยนี้ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ที่ผู้วิจัยต้องการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะกรณี และต้องการอธิบายว่า สมาชิกในสังคมหรือกลุ่มสังคม มีความตระหนักเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว และมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับปัญหาการใช้ความรุนแรงดังกล่าว คนในชุมชนมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาได้อย่างไร โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเริ่มต้นสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น พบว่าชุมชนที่มีความโดดเด่นในการจัดการกับปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว และมีเครือข่ายประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ ชุมชนในตำบลบ้านผือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น นอกจากนี้ ชุมชนนี้ยังเคยได้รับรางวัลตำบลไร้ความรุนแรง ซึ่งเป็นรางวัลระดับประเทศติดต่อกัน 5 ปี ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า ชุมชนมีปรากฏการณ์ที่น่าสนใจที่มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่ในการศึกษา จึงได้เลือกเอาชุมชนดังกล่าวเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้

ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการความรุนแรงในครอบครัวของตำบลบ้านผือ ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ในการดำเนินการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 2 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน จำนวน 3 คน และชาวบ้านซึ่งทำงานร่วมกับอาสาสมัคร จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ และบันทึกการสัมภาษณ์ในรูปแบบลายลักษณ์อักษร ซึ่งในแนวคำถามการสัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว การดำเนินการเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของชุมชน อุปสรรค ข้อเสนอแนะ ซึ่งแนวคำถามนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตอบคำถามงานวิจัยในภาพรวมได้อย่างครบถ้วน และตรงประเด็น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว และบทบาทที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการความรุนแรงในครอบครัวของตำบลบ้านผือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน และชาวบ้าน โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละ 40 นาที ซึ่งผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนสัมภาษณ์ทุกคน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบแก่นสาระ (Thematic Analysis) ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การทำความเข้าใจกับข้อมูล กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการทบทวนซ้ำหลายครั้ง เพื่อเป็นการเชื่อมโยงประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ ที่ผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละคนได้มีการกล่าวถึงในบริบทเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนต่างพูดว่า สุราเป็นสาเหตุของการใช้ความรุนแรงมากที่สุด 2) การเริ่มต้นสร้างรหัสแทนข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญจากบทสัมภาษณ์ กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดคำขึ้น และรวบรวมประโยคที่มีความหมายสอดคล้อง หรือคล้ายกัน โดยจำแนกเป็นหมวดหมู่ตามบริบทของคำที่ได้กำหนดเป็นรหัสไว้ ตัวอย่างเช่น ตีกัน ทะเลาะกัน จะอยู่ในบริบทของความรุนแรง 3) การค้นหาสาระสำคัญ กล่าวคือ ผู้วิจัยคัดเลือกประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เท่านั้น โดยพิจารณาคัดเลือกสาระสำคัญจากรหัสที่ได้จากขั้นตอนก่อนหน้านี้นี้ 4) การทบทวนสาระสำคัญ กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนข้อมูลที่ได้คัดกรองแล้วอีกครั้งหนึ่ง เพื่อหมวดข้อมูลที่ได้ให้มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และใช้ตอบคำถามงานวิจัย 5) การอธิบายความ กล่าวคือ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญมากำหนดเป็นคำจำกัดความ และอธิบาย โดยนำเสนอความหมายอย่างครอบคลุม และครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ 6) การจัดทำรายงาน เพื่อเผยแพร่งานวิจัย

สรุปผล

การใช้ความรุนแรงในครอบครัว เกิดขึ้นจากหลายสาเหตุและมีผลกระทบตามมามากมาย แต่หากชุมชนได้มีส่วนร่วมในการมีบทบาทโดยการช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาคความรุนแรงนั้น ก็อาจทำให้ปัญหาคลี่คลายและเกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาคใหม่ ๆ อย่างยั่งยืนได้ ข้อค้นพบจากการวิจัยสามารถอธิบายดังรายละเอียดได้ดังนี้

1. สาเหตุ และลักษณะของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

การใช้ความรุนแรงในครอบครัวมักมีสาเหตุที่หลากหลายไม่มีรูปแบบตายตัว ในส่วนแรกผู้วิจัยจะได้อธิบายถึงสาเหตุและลักษณะของการใช้ความรุนแรงในครอบครัวโดยสรุปได้ ดังนี้

1.1 การดื่มสุราและของมีนเมา การดื่มสุราและของมีนเมาถือเป็นสาเหตุลำดับต้น ๆ ที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงมากที่สุด ครอบครัวที่มีการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นส่วนมากมีสาเหตุมาจากความมีนเมา ยกตัวอย่างเช่น มีกรณีครอบครัวหนึ่ง ลูกมีอาการมีนเมา จึงเกิดมีปากเสียงทะเลาะกับแม่ของตน และพยายามที่จะทำร้ายร่างกาย และกรณีอีกครอบครัวหนึ่งสามีทะเลาะตบตีกับภรรยา เนื่องจากทั้งสองคนดื่มสุราร่วมกันและมีอาการมีนเมาทั้งสองคน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในการสัมภาษณ์ว่า

“...สุรา เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวมากที่สุด เนื่องจากเมื่อดื่มสุราเข้าไปจะเกิดอาการมีนเมา และเกิดการมีปากเสียงกัน หรือถึงขั้นทำร้ายร่างกาย...” อาสาสมัครศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2562)

1.2 การเสพยาเสพติด ยาเสพติดถือเป็นปัญหาระดับประเทศที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง และการที่สถาบันครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของสถาบันทางสังคม มีสมาชิกภายในครอบครัวเป็นผู้ติดยาเสพติดก็สามารถนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัวได้ ยกตัวอย่างเช่น กรณีครอบครัวหนึ่งใช้ความรุนแรงในครอบครัวบ่อยครั้ง มีการด่าทอ และทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัวอยู่เป็นประจำ สาเหตุมาจากลูกชายติดยาเสพติด รวมถึงติดสุรา มีอาการมีนเมาอยู่เป็นประจำ โดยมีมูลเหตุที่ก่อให้เกิดการใช้ความรุนแรง คือ ผู้ที่กระทำความรุนแรงต้องการที่จะขอเงินจากมารดา หรือบุคคลอื่นภายในครอบครัว ซึ่งหากไม่ได้เงินตามที่ตนเองต้องการ จะอาละวาด ตบตีคนในครอบครัว และบุคคลรอบข้าง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในการสัมภาษณ์ว่า

“...ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของตำบลบ้านผือ ส่วนใหญ่มาจากยาเสพติด เพราะเมื่อเสพยาเสพติดแล้วมักจะนำมาซึ่งปัญหาอื่นด้วย เช่น ติดสุรา หนีสิน...” นักพัฒนาชุมชน (สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2562)

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่า การใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีสาเหตุมาจากการดื่มสุราและของมีนเมา รวมถึงการเสพยาเสพติด ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาคการใช้ความรุนแรงในครอบครัวของชุมชน ซึ่งเกิดจากสาเหตุดังกล่าวจะดำเนินการโดยผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเป็นผู้ประสานงานดำเนินการให้ผู้ป่วย หรือผู้ที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวอันเนื่องมาจากสาเหตุเหล่านี้ เข้ารับการบำบัดรักษาอาการติดสุรา หรือยาเสพติด ให้สามารถกลับมาดำเนินชีวิตตามปกติได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในการสัมภาษณ์ว่า

“...คนที่ติดสุราหรือยาเสพติด ทางผู้นำชุมชนและเทศบาลจะประสานให้เข้ารับการรักษาทุกชั้นตอน...” อาสาสมัครศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2562)

1.3 ปัญหาทางการเงินในครอบครัว ปัญหาทางการเงินถือว่าเป็นปัญหาที่บุคคลส่วนใหญ่ในสังคมต้องเคยเผชิญ ทั้งนี้หากบุคคลดังกล่าวเป็นเสาหลักสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว และต้องเผชิญกับปัญหาทางการเงินแล้วนั้น มักจะนำมาซึ่งความเครียด และความกดดันจากบุคคลในครอบครัว อาจส่งผลก่อให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวขึ้นได้ ยกตัวอย่างเช่น กรณีครอบครัวหนึ่ง สามีใช้กำลังทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาจนได้รับบาดเจ็บ โดยมีสาเหตุมาจากผู้เป็นภรรยานำเงินไปใช้จนหมด และก่อให้เกิดหนี้สินมากมาย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในการสัมภาษณ์ว่า

“...ความไม่พอเพียงของครอบครัว หรือว่าครอบครัวที่มีการบริหารรายรับไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ทำให้เกิดปัญหาทางการเงิน อาจเกิดความตึงเครียดภายในครอบครัว จนเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงขึ้น...” อาสาสมัครศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2562)

1.4 ปัญหาเรื่องชู้สาว ครอบครัวถือว่าเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคม ในการเป็นพื้นที่บ่มเพาะความรักและความสามัคคีกันภายในครอบครัว การไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกันระหว่างสามีภรรยา โดยการคบชู้ มักนำมาซึ่งการเกิดความหึงหวงระหว่างสามีภรรยา จนกระทั่งเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวได้ ยกตัวอย่างเช่น มีกรณีครอบครัวหนึ่ง เกิดความรุนแรงระหว่างสามีภรรยาขึ้น และจากการเข้าไปคลี่คลายปัญหาของอาสาสมัครศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ได้ทราบเหตุผล

ของการใช้ความรุนแรงว่า สามีนอกใจภรรยาไปมีหญิงอื่น จึงมีการทะเลาะกันเรื่อยมา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในการสัมภาษณ์ว่า

“...การคบชู้ ความหึงหวง เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว...” ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2562)

การใช้ความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีสาเหตุมาจากการตีมีสุราและของมีเงินมากเกินไป ลำดับต่อมา คือ การเสพยาเสพติด ปัญหาทางการเงินในครอบครัว และปัญหาเรื่องชู้สาว แต่ทั้งนี้ชุมชนก็ได้มีวิธีการดำเนินการร่วมกันในการแก้ไข หากกรณีเกิดปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวขึ้นภายในชุมชน ในส่วนถัดไปผู้วิจัยจะได้อธิบายถึงบทบาทของชุมชนในการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยสรุปได้ ดังนี้

2. บทบาทของชุมชนในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ถือว่าเป็นปัญหาที่สังคมต้องร่วมกันดำเนินการแก้ไข ชุมชนเองก็เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะได้อธิบายถึงหน่วยงานต่าง ๆ ภายในชุมชนที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินการร่วมกัน เพื่อแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวของชุมชน โดยสรุปได้ ดังต่อไปนี้

2.1 ภาคประชาชน กลุ่มประชาชน หรือชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เพราะเป็นกลุ่มแรก ๆ ที่สามารถพบเห็นการกระทำความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้ โดยบทบาทสำคัญของประชาชน คือ เมื่อพบเห็นเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ต้องดำเนินการแจ้งต่ออาสาสมัคร หรือผู้นำชุมชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงให้สามารถเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างทันที แต่ทั้งนี้ยังพบว่า มีบางส่วนของชาวบ้านในพื้นที่ ที่ยังมองว่าการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว และไม่นำเรื่องมาแจ้งต่อผู้นำชุมชน หรืออาสาสมัคร ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในการสัมภาษณ์ว่า

“...ยังมีบางครอบครัว เช่น ผู้สูงอายุ คิดว่า การใช้ความรุนแรงในครอบครัวยังเป็นเรื่องส่วนตัวอยู่ โดยให้ความเห็นว่า เป็นเรื่องในครอบครัวเขา ไม่ต้องเข้าไปยุ่งหรอก...” ชาวบ้าน (สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2562)

เมื่อประชาชน หรือชาวบ้าน ได้ดำเนินการแจ้งเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงในครอบครัวต่ออาสาสมัคร หรือผู้นำชุมชนแล้วนั้น กลุ่มบุคคลดังกล่าว คือ กลุ่มภาคประชาสังคม จะเป็นผู้เข้ามาดำเนินการจัดการกับปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น

2.2 ภาคประชาสังคม เครือข่ายภาคประชาสังคมถือว่า เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวของชุมชน เพราะเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับครอบครัวในชุมชนมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัคร ซึ่งเป็นตัวแทนของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยเมื่อเกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวขึ้น อาสาสมัครจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการเข้าไปดำเนินการแก้ไขสถานการณ์ และให้ความช่วยเหลือผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ดังนี้คือ ในเบื้องต้นอาสาสมัครจะทำการประเมินสถานการณ์โดยจำแนกตามระดับการเกิดความรุนแรงเป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีเกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวระดับร้ายแรง และต้องเข้าดำเนินการอย่างเร่งด่วน และกรณีเกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวในระดับที่ไม่ร้ายแรงและสามารถสงบลงได้โดยเร็ว โดยใช้วิธีการดำเนินการที่แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กรณีเกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวระดับร้ายแรง และต้องเข้าดำเนินการอย่างเร่งด่วน มีขั้นตอนในการดำเนินการ คือ อาสาสมัครจะประสานไปยังผู้นำชุมชนให้เข้ามาร่วมพูดคุยไกล่เกลี่ยกับครอบครัวที่เกิดเหตุความรุนแรงขึ้น เพื่อสงบสติอารมณ์คู่กรณี รวมถึงให้การแนะนำแนวทางในการอยู่ร่วมกันไม่ให้ใช้ความรุนแรงอีก โดยลักษณะการพูดคุยไกล่เกลี่ยในเบื้องต้น อาสาสมัครจะต้องรับฟังเหตุผลต่าง ๆ ของผู้ที่ประสบกับปัญหาความรุนแรง และผู้ที่กระทำความรุนแรง โดยในขณะที่รับฟังอยู่นั้นจะไม่พูดแทรกหรือแสดงความคิดเห็นในทันที เพื่อจับประเด็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร และเหตุผลใดที่ไม่เขาจึงเล่าให้ฟัง ผู้ถูกกระทำต้องการความช่วยเหลือหรือไม่ หรือเพียงอยากระบายความรู้สึก แต่อาสาสมัครต้องถามเสมอว่า ต้องการความช่วยเหลือหรือไม่ และอย่างไร

กรณีเกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวขึ้นในระดับที่ไม่ร้ายแรงและสามารถสงบลงได้โดยเร็ว มีขั้นตอนในการดำเนินการ คือ จะมีการจัดประชุมของอาสาสมัครเพื่อทำการรวบรวม และวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่หมู่บ้าน ซึ่งอาสาสมัครของแต่ละหมู่บ้านจะรายงานสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นและวางแผนในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาพร้อมกัน โดยในเบื้องต้นจะทำการส่งอาสาสมัครในพื้นที่ และผู้นำชุมชนเข้าไปดำเนินการ หากยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ จะส่งต่อให้นักพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของเทศบาล และเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ดำเนินการตามลำดับ ตัวอย่างเช่น หมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งเกิดปัญหาความรุนแรงขึ้นจะมีการเรียกประชุมอาสาสมัครจากทุกหมู่บ้าน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ผู้วิจัยจะอธิบายถึงผลที่เกิดขึ้น ภายหลังจากที่อาสาสมัครได้เข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยสรุปดังต่อไปนี้

การที่อาสาสมัครเป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลานาน ส่งผลให้ชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงต่างทราบว่า เป็นอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน โดยส่วนมากแล้วนั้น อาสาสมัครจะทราบจากการสังเกตพฤติกรรมของคนในหมู่บ้านว่า ครอบครัวใด มีเหตุการณ์ใช้ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น มากกว่าการที่มีคนมาแจ้ง เนื่องจากอาสาสมัครมีการลงพื้นที่สำรวจความเรียบร้อยของแต่ละครอบครัวภายในเขตที่ตนรับผิดชอบอยู่เป็นประจำ ทำให้ทราบได้ว่าครอบครัวใดเป็นครอบครัวที่กำลังประสบปัญหาความรุนแรง และเมื่อเกิดปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวขึ้นส่งผลให้ เมื่ออาสาสมัครเข้าไปประจักษ์เหตุหรือเข้าไปให้ความช่วยเหลือ ชาวบ้านเต็มใจที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยส่วนมากสามารถแก้ปัญหาได้ โดยอาสาสมัครในพื้นที่หมู่บ้านและผู้นำชุมชนเป็นผู้เข้าไปเจรจาไกล่เกลี่ย จัดการกับปัญหา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในการสัมภาษณ์ว่า

“...ปัญหาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวส่วนมาก สามารถที่จะแก้ปัญหาได้เพียงอาศัยอาสาสมัครในพื้นที่หมู่บ้านเป็นผู้เข้าไปจัดการกับปัญหา โดยยังไม่ต้องถึงขั้นแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาดำเนินการ...” อาสาสมัคร ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2562)

2.3 ผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญไม่น้อยไปกว่าอาสาสมัคร ในการร่วมแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มผู้นำชุมชนนั้น ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในส่วนของการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวของผู้นำชุมชน จะมีลักษณะคล้ายกับการดำเนินการของกลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน เพราะผู้นำชุมชนและอาสาสมัครมักจะดำเนินการร่วมกันเสมอ โดยเมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวขึ้นในเบื้องต้น จะประเมินสถานการณ์ว่าเกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้นในระดับที่รุนแรง หรือสามารถที่จะจบลงได้ภายในครอบครัวหรือไม่ หากเป็นระดับที่มีความรุนแรง ผู้ใหญ่บ้านจะเข้าไปพูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยกับครอบครัวที่เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นทันที โดยใช้วิธีการสอบถามบุคคลภายในครอบครัวว่า สาเหตุเกิดจากอะไร ทำให้ไม่ได้มีการใช้ความรุนแรงขึ้น และพูดคุยผลसानความเข้าใจของคนในครอบครัว ซึ่งภายหลังจากที่ได้มีการพูดคุยกันเรียบร้อยแล้ว ครอบครัวที่ประสบปัญหาสามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข อีกทั้งทางหมู่บ้านจะมีสมุดบันทึกประจำหมู่บ้าน ภายหลังจากเจรจาไกล่เกลี่ยปัญหาเสร็จสิ้นแล้ว จะมีการทำบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในสมุดบันทึก เป็นการสัญญาว่าจะไม่มีการใช้ความรุนแรงอีก ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในการสัมภาษณ์ว่า

“...ทางผู้ใหญ่บ้านจะเข้าไปพูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยกับครอบครัวที่เกิดเหตุความรุนแรงขึ้น เพื่อทำความเข้าใจ และรักษาความสัมพันธ์อันดีของคนในครอบครัว และให้ความรู้ว่าการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย...” ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2562)

ทั้งนี้ นอกจากหน่วยงานเครือข่ายภาคประชาสังคม และผู้นำชุมชนจะเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวแล้วยังพบว่าภาครัฐเป็นอีกเครือข่ายภาคส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญไม่น้อยไปกว่าหน่วยงานข้างต้น ในการร่วมแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของชุมชน โดยมีวิธีการและขั้นตอน ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.4 ภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐถือว่าเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวภายในชุมชน เพราะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนกับหน่วยงานอื่น ๆ ภายในชุมชน ทั้งนี้ หน่วยงานรัฐที่เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวภายในชุมชน คือ เทศบาลตำบล โดยเทศบาลตำบลได้ดำเนินการจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยการก่อตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนขึ้น ซึ่งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนนี้จะมีหน้าที่จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง รวมถึงกิจกรรมละลายพฤติกรรมในครอบครัว โดยมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรม คือ 1) การจัดทำแบบสอบถามให้แก่คนในพื้นที่ และ 2) นำมาสรุปผลว่า ควรจะมีการจัดกิจกรรมออกมาในลักษณะใด โดยกิจกรรมจะเป็นการนำทุกคนในครอบครัวที่เคยประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และครอบครัวที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งรูปแบบของการจัดกิจกรรม จะเป็นการนำวิถีชีวิตของชาวบ้านดั้งเดิม วัฒนธรรม ประเพณีที่ติงามของชุมชน มาใช้ประกอบในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมในลักษณะเช่นนี้ จัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง เป็นประจำทุกปี เช่น ในปีที่ผ่านมาได้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์การลดความรุนแรงต่อเด็กและสตรี โดยในภาพรวมการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ภายหลังจากมีการจัดกิจกรรม แม้จะยังไม่สามารถที่จะลดปัญหาได้ทั้งหมด เนื่องจากครอบครัวที่เกิดปัญหาไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม แต่ก็ยังเป็นแนวทางในการปฏิบัติแก่คนในชุมชนได้ว่า

หากเกิดปัญหาขึ้นควรที่จะดำเนินการในเบื้องต้นโดยการแจ้งเหตุแก่ผู้ใดบ้าง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในการสัมภาษณ์ว่า

“...มีปัญหาเรื่องความร่วมมือของครอบครัว มีบางครอบครัวที่สร้างปัญหาไม่ยอมให้สังคมเข้าไปยุ่ง โดยให้เหตุผลว่า เป็นเรื่องส่วนตัว ทำให้เข้าถึงได้ยาก...” นักพัฒนาชุมชน (สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2562)

บทบาทของชุมชนในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า แต่ละภาคส่วน หรือแต่ละองค์กรภายในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนที่แตกต่างกัน โดยหน่วยงานภาครัฐ คือ เทศบาลตำบล ได้มีการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ในรูปแบบของการจัดกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ต่อมาคือ กลุ่มอาสาสมัครซึ่งเป็นหน่วยงานภาคประชาสังคม รวมถึงกลุ่มผู้นำชุมชน ได้มีส่วนสำคัญในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวภายในชุมชน โดยการเป็นผู้ที่มีหน้าที่เข้าไปไกล่เกลี่ยจัดการกับปัญหา และสุดท้าย คือ ภาคประชาชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้แจ้งเหตุความรุนแรงในครอบครัว ต่อผู้นำชุมชนและอาสาสมัคร ให้สามารถเข้ามาดำเนินการแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ในส่วนถัดไปผู้วิจัยจะได้อธิบายถึงลำดับขั้นตอนในการประสานงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยสรุปได้ ดังนี้

2.5 การดำเนินการร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในชุมชน การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ต้องอาศัยความร่วมมือกันของหน่วยงานภายในชุมชน การแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวของชุมชนที่จะประสบผลสำเร็จได้ โดยใช้การประสานงานกันระหว่างหน่วยงานภาคต่าง ๆ ภายในชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนคือ เมื่อมีการพบเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงในครอบครัวขึ้น ประชาชนในพื้นที่จะเป็นผู้แจ้งไปยังภาคประชาสังคม คือ อาสาสมัครในพื้นที่ อีกทั้งอาสาสมัครในพื้นที่เอง ก็จะต้องประสานไปยังผู้นำชุมชน ให้เข้าร่วมในการดำเนินการจัดการกับปัญหาการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นตามที่ได้รับแจ้ง จากประชาชน จนกระทั่งสามารถนำครอบครัวที่ประสบเหตุกลับสู่สภาวะปกติได้ ทั้งนี้ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ที่ได้มีการดำเนินการแก้ไขโดยผู้นำชุมชน และกลุ่มอาสาสมัครแล้วนั้น จะมีการบันทึกและรวบรวมไปยังศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชน ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลตำบล เพื่อให้เทศบาลตำบลนำไปใช้กำหนดรูปแบบในการจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหา การใช้ความรุนแรงในครอบครัวต่อไป แต่หากกรณีปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น อาสาสมัครและผู้นำชุมชน ไม่สามารถที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ จะส่งต่อให้กับทางเทศบาลตำบลเป็นผู้ดำเนินการต่อ โดยการส่งนักพัฒนาชุมชน เข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้นำชุมชน และอาสาสมัครอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้หากเทศบาลตำบล ผู้นำชุมชน และอาสาสมัคร ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้อีก ก็ส่งเรื่องให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาดำเนินการตามกฎหมายต่อไป ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในการสัมภาษณ์ว่า

“...หากปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข จะมีผู้ใหญ่บ้านเข้ามาพูดคุยและหาทางออกร่วมกันอีกครั้ง และหากตกลงกันไม่ได้ทางเทศบาลจะเข้ามาช่วยในการดำเนินการ ก่อนที่จะถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจ...” อาสาสมัครศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชน (สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2562)

จากข้อค้นพบดังกล่าวเมื่อวิเคราะห์แล้วผู้วิจัยสามารถสรุปผล บทบาทของชุมชนในการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวของชุมชนในพื้นที่ตำบลบ้านผือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น มีการดำเนินงานร่วมกันผ่านเครือข่ายต่าง ๆ ภายในชุมชน เริ่มตั้งแต่ประชาชนในพื้นที่ ดำเนินการแจ้งเหตุแก่อาสาสมัครซึ่งเป็นตัวแทนของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และอาสาสมัครประสานไปยังผู้นำชุมชน เพื่อดำเนินการจัดการกับปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวร่วมกัน โครงการสร้างเครือข่ายในการเฝ้าระวังปัญหาภายในชุมชน เป็นวิธีการให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างได้ผล ซึ่งชุมชนดังกล่าวมีกลุ่มอาสาสมัครและผู้นำชุมชนในพื้นที่คอยดำเนินการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น รวมถึงการสำรวจความเรียบร้อยภายในชุมชนอยู่เป็นประจำ ทั้งเทศบาลตำบล ก็มีบทบาทในการเข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ร่วมกับผู้นำชุมชนและอาสาสมัคร และมีการจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้การให้ความรู้แก่คนในชุมชนเป็นวิธีการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ได้ผลดีวิธีหนึ่งนั้น กิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้นนอกจากเป็นการละลายพฤติกรรม ของครอบครัวที่เกิดการใช้ความรุนแรงขึ้นแล้ว ยังเป็นการให้ความรู้แก่ครอบครัวที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดความรุนแรง รวมถึงประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง ในการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวขึ้น และสร้างความเข้าใจว่าความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่เรื่องส่วนตัว และบทบาทที่สำคัญอีกประการ คือ ชุมชนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้โดยการให้คนในชุมชนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยปัญหา พบว่าปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวส่วนมากสามารถจัดการแก้ไขได้โดยอาสาสมัคร และผู้นำชุมชนเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

โดยไม่ต้องส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานอื่น ซึ่งเป็นรูปแบบการแก้ไขปัญหาที่มีความกระชับและรวดเร็ว แสดงให้เห็นได้ว่าชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ด้วยตัวชุมชนเอง

อภิปรายผล

ความรุนแรงในครอบครัวนั้น เป็นปัญหาที่สามารถส่งผลกระทบต่อกลุ่มสังคมได้ในวงกว้าง การแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกชุมชนควรตระหนัก และช่วยกันดำเนินการแก้ไข โดยข้อค้นพบของการวิจัยสามารถอธิบายได้ว่า ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวนั้นเกิดขึ้นจากหลากหลายสาเหตุด้วยกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้ การดื่มสุราและของมีเมา รวมทั้งการเสพยาเสพติด เป็นสาเหตุหลักที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัวมากที่สุด เพราะก่อให้เกิดความมึนเมาจนกระทั่งขาดสติ และขาดการยับยั้งชั่งใจ อีกทั้งปัญหาทางการเงินในครอบครัว ก็สามารถเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวได้ เพราะเกิดความตึงเครียดและกดดันภายในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณิ บุญประกอบ และคณะ (2554 : 24-33) อีกทั้งปัญหาเรื่องชู้สาว ความไม่ซื่อสัตย์ต่อกันระหว่างสามีภรรยา ความหึงหวง ก็เป็นเหตุที่ก่อให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวได้ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของอาหะมะกอซี กาซอ และคณะ (2556 : 134-140) ทั้งนี้ชุมชนมีวิธีการแก้ไขหากเกิดปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวขึ้นภายในชุมชน สรุปได้ดังต่อไปนี้

ชุมชนนั้นจะประกอบไปด้วยหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ที่ดำเนินการร่วมกันเพื่อให้ชุมชนดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ซึ่งหน่วยงาน และบุคคลภายในชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ข้อค้นพบของการวิจัยสามารถอธิบายได้ ดังต่อไปนี้ เริ่มตั้งแต่ประชาชนในพื้นที่ เป็นผู้มีหน้าที่แจ้งแก่อาสาสมัครซึ่งทำหน้าที่อยู่ในพื้นที่ หากพบเห็นเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งกลุ่มอาสาสมัครทำหน้าที่เป็นเครือข่ายในการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดภายในชุมชน และอาสาสมัครจะประสานความร่วมมือไปยังผู้นำชุมชน เพื่อสนับสนุนในการดำเนินการเข้าไกล่เกลี่ย และจัดการกับปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวร่วมกัน อีกทั้งหน่วยงานรัฐ ได้แก่ เทศบาลตำบล ก็มีส่วนในการเข้าร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวร่วมกับผู้นำชุมชน และอาสาสมัครด้วย ทั้งยังมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ กิจกรรมแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ที่สามารถลดปัญหาความรุนแรงในภาพรวมของชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรักยัม ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา และคณะ (2553 : 244-248) ที่เห็นว่าองค์กรชุมชนควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในระดับมาก และในงานวิจัยของ สุกิจ อยู่ในธรรม และประมต นันทิยะกุล (2559 : 338) ที่เห็นว่าชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ โดยการแจ้งเจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครือข่ายแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เมื่อพบเห็นความรุนแรงในครอบครัว แต่ทั้งนี้ก็มีความแตกต่างจากงานวิจัยของ อาหะมะกอซี กาซอ และคณะ (2556 : 138-139) เนื่องจากความแตกต่างกันของพื้นที่ในการวิจัยที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่มีบทบาทในการไกล่เกลี่ยความรุนแรงในครอบครัว คือ ผู้นำทางศาสนา และพ่อแม่ญาติพี่น้อง ซึ่งแตกต่างกับผู้มีบทบาทสำคัญในการไกล่เกลี่ยปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของงานวิจัยนี้ คือ ผู้นำชุมชน และอาสาสมัคร อีกทั้งข้อค้นพบในการป้องกันไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวซ้ำ โดยการที่แต่ละหมู่บ้านจะมีการให้ผู้ที่เคยกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรว่าจะไม่กระทำซ้ำอีก โดยบันทึกลงในสมุดประจำหมู่บ้าน เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการลดปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้นชุมชนที่มีสถานะทางสังคมใกล้ชิดกับครอบครัวมากที่สุด มีความตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และมีการดำเนินการร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวภายในชุมชน จึงเป็นการสร้างครอบครัวรวมทั้งชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และเป็นชุมชนไร้ความรุนแรงอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมากที่สุด คือ การดื่มสุรา จึงควรมีการนำผู้ที่ดื่มสุราเข้าร่วมกิจกรรมแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวที่เทศบาลจัดขึ้น เช่นเดียวกับครอบครัวที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง หรือครอบครัวที่เคยเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว อีกทั้งสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวอื่น ๆ ได้แก่ ยาเสพติด ปัญหาทางการเงิน การชู้สาว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวด้วย เช่น มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ภายในโรงเรียนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงในพื้นที่ หรือแต่ละหมู่บ้านควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับภัยของยาเสพติด การออม การแนะแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ครอบครัวอบอุ่น เป็นต้น เพื่อเป็นการป้องกันและลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้กิจกรรมแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง

อาจทำให้ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่องเท่าที่ควร จึงควรเพิ่มการจัดกิจกรรม เป็นปีละ 3-4 ครั้ง เพื่อเป็นการสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินการแก้ปัญหา และลดมุมมองของคนในชุมชนที่ยังมีความคิดว่า เรื่องการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว อีกทั้งควรมีการมอบของรางวัลแก่ผู้เข้ามาเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มเติม เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งประชาชนในบริเวณพื้นที่ และครอบครัวที่ประสบปัญหาการใช้ความรุนแรง ในครอบครัว ดังนั้นแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยบทบาทของชุมชนที่ได้ผลมากที่สุด คือ การทำให้ชาวบ้าน เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และดำเนินการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เข้ามาดำเนินการ จัดการกับปัญหาอย่างทันที ทั้งนี้ทางหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีมาตรการคุ้มครองผู้แจ้งเหตุเพื่อเป็นการป้องกันการแก้แค้น ทดแทนด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ชุมชนชนบท และมีองค์กร ที่มีหน้าที่เฉพาะในการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว การทำวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษา การแก้ไขปัญหาความรุนแรง ในครอบครัวภายในชุมชน ที่ไม่ได้มีองค์กรที่มีหน้าที่ดำเนินการแก้ไขปัญหาระยะความรุนแรงในครอบครัว เพื่อเปรียบเทียบ และให้ทราบความแตกต่างของวิธีในการดำเนินการแก้ไขปัญหาระยะความรุนแรงในครอบครัว หลังจากได้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาระยะ ความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ชุมชนเมือง เนื่องจากลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเมือง แตกต่างจากคนในชุมชนชนบท การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอาจมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ทั้งผู้ที่เข้ามามีบทบาท และวิธีการดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). รายงานสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2561. สืบค้นเมื่อ 17 ธันวาคม 2561, จาก <http://tpso4.m-society.go.th/index.php/th/tpso-news/2017-05-16-15-16-07/130-2561-5-1>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2561). สถิติความรุนแรงปี 61 '7 เดือน' 367 ข่าว สูงสุดในรอบ 3 ปี. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2562, จาก <http://inews.bangkokbiznews.com/read/342555>
- ธีรวิมล นิลเพ็ชร์. (2561). ความรุนแรงในครอบครัว: การวิเคราะห์สาเหตุและการป้องกันปัญหาในสังคมไทย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 24(2), 5-6.
- พรธณี บุญประกอบ, รณชัย คงสกนธ์, อังศินันท์ อินทรกำแหง และยงยุทธ แสนประสิทธิ์. (2554). รูปแบบการป้องกันปัญหา การใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัด ปทุมธานี. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 17(2), 19-36.
- พิชญภา เจริญแท้. (2555). ความหมายและมาตรการทางกฎหมายต่อการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภริภัทร สังข์พัฒน์. (2561). รายงาน UN เผย “บ้าน” เป็นสถานที่อันตรายที่สุดสำหรับผู้หญิง เหตุเกินครึ่ง แฟน-คนในครอบครัวฆ่า. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2562, จาก <https://thestandard.co/un-study-shows-home-most-dangerous-place-for-women/>
- มูลนิธิปัญหาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี. (2562). “แม่ยาย” ร้อง “ปวีณา” ผวา “ลูกเขยใจ 17” ย้อนกลับมาทำร้าย หลังถูก พยายามฆ่าใช้มีดจ้วงแทง 14 แผลตอนหลังกลางดึก ลูกสาวตื่นมาเห็นยกมือไหว้ร้องขอชีวิตแม่ แม่ตำรวจตามจับ ตัวได้แล้วแต่ยังไม่กล้ากลับบ้านเพราะเรื่องราวยังหลอนกลัวลูกเขยโหดย้อนกลับมาทำร้ายอีก. สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://pavenafoundation.or.th/portfolio/แม่ยาย-ร้อง-ปวีณา-ผวา/>
- รณชัย คงสกนธ์ และณฤมล โพธิ์แจ่ม. (2551). ความรุนแรงในครอบครัว. กรุงเทพฯ: หสน.สหประชาชาติไทย.
- รักยิ้ม ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา, รณชัย คงสกนธ์, นิศากร ตัณตการ, สุนิสา จองวัฒนา และอุมาพร อุดมทรัพย์กุล. (2553). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : กรณีศึกษา 3 ชุมชนในจังหวัดสระบุรี. *รามาริบัติเวชสาร*, 33(4), 242-250.

- วุฒิชัย เปี้ยแดง. (2553). *บทบาทของชุมชนในการป้องกันและแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนนำร่องของกรุงเทพมหานคร 4 ชุมชน*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). *การใช้ความรุนแรงในครอบครัว : กฎหมายช่วยได้*. สืบค้นเมื่อ 17 ธันวาคม 2561, จาก https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2558/feb2558-3.pdf
- สุกิจ อยู่ในธรรม และประมต นันทิยะกุล. (2559). การบริหารจัดการเพื่อคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 6(3), 333-342
- อาหะมะกอชี กาซอ, บะห์รูดดีน บินยูไซ๊ะ และสะมะแอ บือราเฮง. (2556). ความรุนแรงในครอบครัวมุสลิม ต.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา : ศึกษาสาเหตุและวิธีการแก้ไข. *วารสารปาริชาติ*, 26(3), 130-142.